

Emlékek a Testnevelési Főiskola/Egyetem Egészségtudományi és Sportorvosi Tanszékéről

Pavlik Gábor

A véletlen úgy hozta, hogy életem nagymértékben kapcsolódik az Alkotás utca Kis János altábornagy utca és Csörsz utca közötti szakaszához.

Mint kezdő úszó, 10 éves koromban voltam először a Sportkórházban sportorvosi vizsgálaton. Itt állapították meg, hogy ki kell venni a mandulámat, amit egy év múlva ki is vettek. Medikus koromban több nyári gyakorlatot, illetve szigorló évem gyakorlatait töltöttem a Sportkórházban. Ekkor – a sport iránti tisztelettel és odaadással – mindig csak elhaladtam a Testnevelési Főiskola épülete előtt. 1973. január 1. után azonban bekövetkezett a nagy fordulat: a TF Orvosi Tanszékének munkatársa lettem. E z az állapot azóta is tart, csak beosztásom címei változtak: adjunktus – docens – egyetemi

tanár – professor emeritus.

Korábbi munkahelyemen, az Országos Munkaegészségügyi Intézet Kísérleti Élettani Laboratóriumában, színvonalas állatkísérletes élettani kutatásokat végeztem, de az oktatás és a sport szeretete utat engedett **Frenkl Róbert professzor** hívó szavának, akivel részben a Magyar Élettani Társaság vándorgyűlésein, részben, pedig, mint az OSC vízilabda játékosa találkoztam.

Belépésemkor egy rendkívül kedves közösségbe kerültem. A két, nem túl jó minőségű kép közül az első a Tanszék régi munkatársait mutatja. Közül sokan maradtak az új közösségben. A többiekkel – ha nem is maradtak tanszéki kötelékben – is tartottuk a kapcsolatot (1. kép).

1. kép: Az Orvosi Tanszék régi közössége. Felső sor balról jobbra: dr. Lángfy György, dr. Miltényi Márta, dr. Apor Péter, egy kedves asszisztensnő, akit én már nem ismertem, dr. Györe Ágota, Unger Mihály, alsó sor: dr. Szűcs Endre, Gárdos Magda, Prof. Kereszty Alfonz, dr. Botár Zoltán

Kik voltak ők?

Dr. Miltényi Márta, volt válogatott gerelyhajító, az anatómia tantárgyat oktatta rendkívüli szakértelemmel hosszú évtizedekig. Tankönyvének első és második kötete máig is a TF hallgatók hivatalos és kiválóan használható tankönyve. Márta ezenkívül kiváló sportorvos volt; dolgozott az atléta válogatottnál és lelkes orvosa volt a TFSE női kosárlabda csapatának, amely 1971-ben magyar bajnok lett.

Dr. Györe Ágota hosszú évekig tanította magas színvonalon a biokémiát a TF hallgatóknak, továbbá híres volt a TDK hallgatókkal való kitűnő kapcsolatáról, anyáskodó gondoskodásáról. Utána, hosszú időre, a tantárgy oktatását **dr. Szóts Gábor** vette át.

Unger Mihály Kereszty professzor úr jobb keze és asszisztense volt. Jellegzetesen svábos akcentusával sokáig segítette a Tanszék munkatársainak munkáját.

Prof. Kereszty Alfonz a Tanszék akkori

vezetője, nagy formátumú egyéniség, kiváló sportkardiológus, a sportkardiológia magyarországi egyik megeremtője volt. Két kitűnő tankönyvét – **Élettan-sportélettan, Sportegészségtan** – még sokáig használtuk. Abban a szerencsés helyzetben voltunk, hogy nyugdíjazása után még sokáig élvezhettük szakértelmét és kedves egyéniségét a Tanszéken.

Dr. Botár Zoltán évekig volt a Tanszék kiváló docense. Az Egészségtan tantárgyat tanította. Vezetője volt tanszékünk orvosi rendelőjének, amely ellátta a hallgatók és dolgozók egészségügyi problémáit, versenyzési engedélyt adott a TF hallgatóknak és a TFSE versenyzőinek. Mindemellett hosszú évtizedeket dolgozott a magyar labdarúgásban, mint a válogatott és az MTK labdarúgó csapatának sportorvosa, kispadról volt tanúja a hatvanas-hetvenes évek – akkor még sikeres – szereplésének.

A második – sajnos meglehetősen rossz minőségű – kép már az új közösség első emléke (2. kép).

2. kép: Az Orvosi Tanszék új közössége. Felső sor balról jobbra: dr. Botár Zoltán, dr. Barabás Anikó, prof. Frenkl Róbert, dr. Mónus András, dr. Mohácsi János, alsó sor: Gárdos Magda, dr. Györe Ágota, dr. Miltényi Márta

Ekkor a Tanszéket már **Frenkl Róbert** professzor vezette 2001-ig, amikor – az életkori törvények miatt – én vettem át tőle ezt a feladatot.

Frenkl doktor rendkívül sokoldalú tevékenységét szinte lehetetlen összefoglalnunk, intézeti tisztségei mellett egyszerre volt elnöke a Magyar Sportorvos Társaságnak, a Magyar Sporttudományi Társaságnak, a Sportegészségügyi Szakmai Kollégiumnak, valamint az OSC sportegyesületnek, egyházi tisztséget, szerkesztőségi feladatokat töltött be, de nem elhanyagolható irodalmi tevékenysége is.

Szakmai könyvei a **Sportélettan (1983)** és **Sportorvostan (1984)** voltak, de írt 9 ismeretterjesztő könyvet, sporttal kapcsolatos cikkei, és glosszái pedig hetente jelentek meg különböző újságokban.

Akkoriban a Tanszék oktatói feladatai közé tartozott még a Biomechanika tantárgy oktatása is, ezt **dr. Barabás Anikó** látta el.

Dr. Mónus András kollégánk ekkor még Gárdos Magda tanárnővel együtt tanította a Gyógytestnevelést, majd hosszú időre a tantárgy vezetője lett. Emellett évekig sikeresen látta el a Magyar

Sporttudományi Társaság főtisztjára is.

Dr. Mohácsi János is sok éven keresztül volt kedves kollégánk; Botár doktorral együtt tanította az Egészségtant és vett részt az orvosi rendelő munkájában. Botár doktort labdarúgó orvosi munkájában is követte, dolgozott a válogatottnál és az MTK-nál is, mint csapatorvos. Ő még világbajnokságra is kijutott (1986). A csapat szereplése nem volt sikeres, mégis irigyeltük őt. Bár a mai válogatott mondhatna el hasonló sikert magáról!

Nem szerepel a képen **dr. Szabó Tamás**, aki ekkor Frenkl dr. aspiránsaként volt közösségünk tagja. Sikeres kandidátusi védése után különböző tisztségekben lett a magyar utánpótlás sport kutatásának és gondozásának vezetője.

Szívesen emlékezünk azon, a képeken látható kedves kollégáinkra, akik nem maradtak szorosan Tanszékünk kötelekében.

Az élre kívánczok **Apor Péter dr.**, aki a TF dolgozója maradt, és az akkor **Nádori László** professzor által vezetett Tudományos Kutató Intézet munkatársaként dolgozott. A helyi és szakmai közelség miatt nagyon sok közös témán dolgoztunk együtt, és – mint a Magyar Sportorvos Társaság vezetőségi tagjával – máig is tartjuk a szoros szakmai kapcsolatot.

Dr. Lángfy György a szomszédos Sportkórház munkatársa lett belgyógyászként, majd a Fizioterápiás Osztály vezetőjeként. A véletlen további szoros kapcsolatba hozott vele: 1983/84-ben a bécsi Sporttudományi Intézet egy évre magyar orvosokat alkalmazott. Jómagam októbertől februárig dolgoztam ott vendégségben, engem Gyuri váltott a második szemeszterre. Tekintettel arra, hogy az ott megkezdett tudományos munka még évekig tartott, számos alkalommal voltunk együtt a császárvárosban.

Dr. Szűcs Endre az anatómiát oktatta, de amikor én a Tanszékre beléptem, ő már a tőlünk nyugatra fekvő budai körzet orvosaként dolgozott. Ennek ellenére gyakran járt be egykori munkahelyére a jókedélyű baráti találkozásokra.

Amint említettem, rendkívül kedves, jó hangulatú munkahelyre kerültem, de meglehetősen szegényes körülmények közé. Tanszékünk az akkor Főépület első emeletén nyert elhelyezést, először csak a déli szárnyon, de később megkaptuk az északi (Déli pályaudvar felé eső) szárnyat is. A tanszéki iroda és Frenkl professzor irodája a déli szárny utolsó szobái voltak, és itt zajlottak az élettan vizsgák (3. kép).

3. kép: Frenkl professzor élettan tantárgyból vizsgáztat

Az akkor még mostoha felszereltség, műszerellátás ellenére a tudomány, a kutatás iránt a lelkesedés meglehetősen nagy volt. Kereszty tanár úr érdeklődési körének megfelelően a sportolók szimpatikus ingerlésre adott válaszait vizsgáltuk Frenkl dr. gasztroenterológiai érdeklődésével kombinálva, és a jobb karba adott adrenalinra adott vérnyomásválaszokat néztük a bal karon duodenum savanyítás alatt (a savas oldatot szondán juttattuk a duodenumba).

Frenkl doktor kifejezett kérése volt felém, hogy – előző tapasztalataimnak megfelelően – teremtsen meg az állatkísérleti lehetőségeket tanszékünkön. Néhány hónap alatt patkány istállót létesítettük az első emelet sarokszobájának (50-es terem) sarkában, amelynek illata nem minden hallgató tetszését nyerte el, hiszen a helyiség különböző gyakorlatok színhelye volt. Az első állatkísérletekben az emberekhez hasonló vérnyomás válaszokat néztük különböző szimpatomimetikumok hatására, edzett és nem edzett patkányokban. Nagy szó volt, hogy egy ún. Pápai-féle sózó kádat használva úsztatással edzett patkányokat tudtunk „előállítani” a kísérletekhez. Ma már kicsit nevetséges, hogy első vizsgálatainkban a vérnyomást higanyos manométerrel mértük, stopperóra segítségével és bemondással rögzítettük a vérnyomás válaszok időbeli lefolyását. Nem telt el azonban néhány hónap és beszereztünk egy Hellige négycsatornás regisztrálót, és ekkor már Statham fejjel mértük a vérnyomást. Munkámban rendkívüli segítséget nyújtott **Dabóczy Ödönné, Katika és dr. Csákváry Gáborné, Vera**, aki évtizedekig volt asszisztensnőm, titkárnőm, rendkívül kedves és megbízható segítőm, valamint **Bede István**, aki a laborban végzett asszisztensi munkája mellett az orvosi rendelő asszisztensi munkáját is ellátta.

Szinte hihetetlen, hogy a mostoha, illetve a csak

lassan bontakozó műszerezettség ellenére tanszékünk milyen pezsgő tudományos életet élt. Menetrendszerűen vettünk részt a Magyar Élettani Társaság éves vándorgyűlésein, nemzetközi kongresszusokon (mint pl. a budapesti Európai Sportorvos Kongresszus). Népes küldöttséggel vettünk részt a párizsi Élettani Világkongresszuson (1977).

Hemzsegték körülöttünk a tudományos diákkörösök. Az érdeklődő TF hallgatókon kívül számos medikus diákkörösünk is volt. Felsorolni őket lehetetlen, csak néhányat említek közülük: két kitűnő TF diák lépett be Tanszékünkbe végzés után: **Mészáros János** hosszú évekig tanított egyetemünkön. Elsősorban antropometriai területen végzett kutatásaival megszerezte a kandidátusi fokozatot; egyetemi tanár, és egy ideig, dékánhelyettes lett. Szinte utólérhetetlen tudományos nevelő munkát mondhatott magáénak: 13 sikeresen végzett PhD hallgatót nevelt. **Gunda András** diákkorában második díjat nyert a Semmelweis Orvostudományi Egyetem TDK kongresszusán, majd amikor végzése után Tanszékünkre került, átvette a Gyógytestnevelés tantárgy oktatását és szinte egyedül végezte ezt a feladatot, rendkívül magas színvonalon.

Medikus hallgatóink közül **Rurik Imrét** említeném, aki rendkívül sikeres pályát futott be. Urológusként és háziorvosként lett tanszékvezető egyetemi tanár, az MTA Doktora. Számos hazai és nemzetközi tisztségéből kiemelendő, hogy a Magyar Elhízástudományi Társaság alelnöke, a Családorvos Kutatók Országos Szervezetének és a Magyar Táplálkozástudományi Társaságnak elnöke volt. Mindenhol büszkén említi, hogy pályáját Tanszékünk TDK hallgatójaként kezdte.

Az élet tehát sikeres és egyben szórakoztató volt a Főépületben (4. kép).

4. kép: A Főépület valamikor még a múlt századból

Tanszékünk az U alakú épület két szárnyán helyezkedett el; a déli (a képen, jobb oldalon) szárnyon volt a tanszéki iroda, a rendelő és a kémiai laboratórium. Az északi szárnyon volt egy tanterem az állatistállóval, a patkányúsztató és állatkísérletes laboratórium, és több dolgozószoba, többek között az enyém is. Az egyenes szárnyon volt az Egyetem akkori fő előadóterme, akkori nevén a Beloianisz, később Díszterem, majd Hepp Ferenc terem, ami akkor minden ünnepi esemény színhelye volt:

egyetemi ünnepek, tudományos konferenciák, stb. Ebben a teremben védtem 1980-ban kandidátusi disszertációm is. Itt volt az első TF napok tanári sztori vetélkedője. Némi büszkeséggel emlékszem, hogy ezt a mi Tanszékünk nyerte, de ebben a teremben kezdtem 1984-ben zenei előadás-sorozatomat (5. ábra), amely máig is tart, illetve remélem, hogy a COVID korszak miatt beállt szünet után újraéled.

5. kép: Zenei este a Hepp Ferenc teremben, a hallgatók között Kneffel Zsuzsanna TDK hallgatónk, ma Tanszékünk docense

Miltényi doktornő szülési szabadsága miatt első komolyabb oktatói feladatomban az anatómia tantárgy oktatása volt. Jóllehet akkor is inkább élettanásznak éreztem magam, hatalmas lelkesedéssel vettem magam az anatómia oktatásába; vonzott az oktatás feladata, és tanítványaimmal rendkívül jó kapcsolatba kerültem. A következő évtől már egyre nagyobb szerepet kapott az élettan, és máig is mindkét tantárgyat tanítom.

Szakmai örömeim mellett komfortérzetemhez járult a korszak sportélete. Szerdán és pénteken kijártam focizni először az uszoda előtti, majd a Csörsz-utcai pályára, kedden és csütörtökön

pedig az E teremben kosárlabdáztunk: Szerencsére ez utóbbi máig is fennmaradt (6. kép). Kellemes emléke volt sportéletemben, hogy hétvégénként sportorvosként vettem részt a TFSE akkor első osztályú kézi- és kosárlabda csapat meccsein.

A fejlesztések következtében 1987-ben költöztünk át az „Új Épületbe”. A fejlesztés jelentős volt: ekkor épült fel a Sportcsarnok és az Aula is. A tragikus tüzeset és további átalakítások következtében most a Sportkórház régi épületei közül az L5 épületben leltünk otthonra aktuális oktatási feladatokkal, tudományos munkával és célkitűzésekkel. Meggyőződésem, hogy a hőskor említett munkái,

eseményei nélkül nem tartanánk itt. Úgy érzem, hogy emlékezésem méltó zárása, hogy felsoroljam mindazokat, akik aktívan hozzájárultak ehhez a fejlődéshez, de sajnos már nincsenek közöttünk, és akikre kegyelettel emlékezünk; a cikkben történő előfordulás sorrendjében: Prof. Dr. Frenkl Róbert,

Unger Mihály, Prof. dr. Kereszty Alfonz, dr. Botár Zoltán, dr. Mohácsi János, Prof. dr. Nádori László, dr. Lángfy György, dr. Szűcs Endre, Dabóczy Ödönné, Bede István, Prof. dr. Mészáros János, dr. Gunda András.

6. kép: A kosárlabda csapat a 70. születésnapomon. A kedves játszótársak itt kosárlabda játékosok, felsorolásukban eltekintek tudományos és szakmai címeik feltüntetésétől. Balról jobbra Sterbenz Tamás, Tihanyi József, Trzaskoma Lukasz, Pavlik Gábor, Fehér Ferenc, Olexó Zsuzsa, Gombócz János, Reigl Mariann, Onyestyák Nikoletta, Barna Tibor, elől: Jakabházy László.